

Problemy badawcze

- Problem badawczy - pytanie lub zespół pytań, na które odpowiedzi ma dostarczyć badanie (S. Nowak).
- Problem a pytanie badawcze – różne podejścia.
- Problem główny, problemy szczegółowe, zależy od koncepcji badacza.
- Hipoteza - wstępne twierdzenie/a przyjęte bez dowodu, ale na podstawie dotychczasowej wiedzy, prawdziwość powinna być udowodniona lub obalona w wyniku podjętych badań. Formułujemy głównie w badaniach eksperymentalnych, służy weryfikacji teorii. Nie formułujemy w badaniach eksploracyjnych, ewaluacyjnych, praktycznych.

Problemy badawcze

- Problemy badawcze mogą mieć różną strukturę. Często wyróżnia się problem/y główne i szczegółowe.
- Przykłady problemów badawczych głównych:
 - Jakie jest miejsce i rola ruchu harcerskiego w nowej rzeczywistości społecznej?
 - W jakim stopniu system ochrony praw ucznia, realizowany w polityce polskich władz oświatowych spełnia swoje funkcje?
 - Czy i w jakim zakresie wybrane programy stypendialne wspierają edukację uczniów szkół ponadgimnazjalnych?

Problemy badawcze

- Jakie jest miejsce i rola ruchu harcerskiego w nowej rzeczywistości społecznej?
- **Problemy szczegółowe:**
- Czy i jakim zmianom podlegały wartości, ideały oraz metoda proponowane przez ruch harcerski od momentu jego powstania?
- Czy wartości, ideały oraz metoda proponowane przez ruch harcerski odpowiadają na potrzeby i zainteresowania współczesnej młodzieży?
- Czy wartości i ideały proponowane przez ruch harcerski sprzyjają potrzebom społecznym wynikającym z budowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce?
- Czy program wychowawczy proponowany przez organizacje harcerskie jest realizacją wartości, ideałów i metody harcerskiej?
- Jakie czynniki wpłynęły na trwałość harcerstwa?

Problemy badawcze

- Jakie postawy obywatelskie prezentują młodzi muzułmanie?
- Jak badani postrzegają ideę demokrację?
- Jak badani postrzegają system polityczny w ich kraju?
- Jaki jest stosunek badanych do państwa w którym mieszkają oraz tego z którego pochodzą?
- Jaki jest stosunek badanych do imigrantów mieszkających w ich kraju?
- Jaki jest stosunek badanych do wolności wyznania?
- Jaki jest stosunek badanych do praw mniejszości ?
- Jaki jest stosunek badanych do praw kobiet?
- Jaki jest stopień zaangażowania społecznego badanych w szkole oraz w społeczności lokalnej?

Problemy badawcze - przykładowe błędy

- Co to jest proces adaptacji do przedszkola?
- Co ma wpływ na problemy wychowawcze w szkole?
- Czy miejsce zamieszkania (miasto wieś) ma wpływ na problemy z agresją?
- W jaki sposób oceniać uczniów?

Pojęcia - konceptualizacja

- Pojęcia są kluczowym elementem wiedzy.
- Pojęcia pełnią szereg funkcji:
 - - są podstawą komunikowania,
 - - porządkują świat,
 - - naukowcy dzięki nim klasyfikują, strukturalizują, kategoryzują itp. przedmiot badań, tworzą teorie.
- Badamy pojęcia, które sami definiujemy (można je definiować na wiele sposobów).
- Konceptualizacja – proces ustalania znaczenia terminu – określanie pojęcia (nieobserwowalnego bezpośrednio).

Pojęcia - badania

- **Jak badać pojęcia w naukach społecznych?**
- Czy można zmierzyć problemy społeczne, różne aspekty ludzkiego życia? (np. sprawiedliwość?)
- W naukach społecznych badamy to, co niejednoznaczne! np. odwagę, atrakcyjność interpersonalną, wolność
- Jak badać zmienne, które nie istnieją w sposób fizyczny jak przyroda?
- Błąd konkretyzacji - pojęcie w naukach społecznych – abstrakcyjne – symbol, reprezentacja obiektu czy zachowania (nie można ich traktować jako zjawisk rzeczywistych).

Konceptualizacja jako proces

- Pojęcia w naukach społecznych to konstrukty, teoretyczne, mentalne, ale użyteczne dla wyjaśniania, rozumienia i porządkowania świata. Tworzenie i uściślanie pojęć jest procesem stałym i nieskończonym.
- Badanie pojęć wymaga procesu konceptualizacji i operacjonalizacji.
- Konceptualizacja: definicja nominalna - definicja operacyjna - pomiar (badanie).

Definicje

- Definicja – 3 elementy:
- człon definiowany, wyrażenie definiowane - definiendum
- łącznik definicyjny - „jest to”, „znaczy tyle, co” itp.
- człon definiujący zwany definiensem – wyrażenie przy pomocy którego definicja informuje o znaczeniu wyrazu definiowanego.
-
- np. Legitymacja to dokument potwierdzający przynależność do określonej grupy np. zawodowej lub społecznej.
- np. Student to jest osoba ucząca się w szkole wyższej.

Definicje – różne rodzaje. Def. nominalna

- **Definicja nominalna** (pojęciowa) – określa znaczenie pojęcia, arbitralne, oparte na dotychczasowej wiedzy, umowie społecznej – punkt wyjścia
- Musi wskazywać unikatowe cechy, tego, co jest definiowane, włączać wszystkie wypadki, których dotyczy i wyłączać wszystkie, których nie dotyczy, zawierać jasne wyraźne terminy (określone w nauce), mieć charakter twierdzący.
- Np. książka jest to drukowany dokument piśmienniczy składający się ze złożonych ze sobą kartek, zawierających pewną konkretną treść o walorach artystycznych, mający za zadanie upowszechnianie kultury bądź dostarczanie wiedzy czytelnikowi. Dokument ten kierowany jest do konkretnych odbiorców i spełnia pewne cechy materialne jak np. kartki oprawione w okładkę.

Błędy definiowania

Należy się wystrzegać częstych błędów:

- **definicja za wąska** - gdy definiens (człon definiujący) jest zakresowo podrzędny względem definiendum (człon definiowany)

Np. Pedagog jest to osoba, **która pracuje z dziećmi** (pedagog może pracować też z dorosłymi)

• **definicja za szeroka** - gdy definiens jest zakresowo nadrzędny względem definiendum

Np. Nauczyciel to **osoba, która uczy** (uczą też inni np. rodzice)

• **definicja, której człon** (definiendum i definiens) **krzyżują się zakresowo (może być zarówno za wąska jak i za szeroka)**

Np. *Powieść jest to utwór literacki napisany prozą*. (istnieją powieści nie napisane prozą np. znana lektura „Grażyna” oraz istnieją utwory literackie napisane prozą nie będące powieściami, np. opowiadania).

Błędy definiowania

- Definicja zawierająca błąd **ignotum per ignotum**
- (nieznane przez nieznane) - zarówno definiendum jak i definiens są wyrażeniami niezrozumiałymi.
- Np. Agresja to zachowania przemocowe.

- **Definicja tautologiczna**, gdy w definiensie powtórzone jest definiendum (zwrot definiujący powtarza zwrot definiowany).
- Np. Psychologia to nauka o prawach psychologicznych.

Przykład błędu

- Daniel B. Elkonin (Elkonin,1978 s.150)
- Zabawa - to szczególny typ działalności dziecka kryjący w sobie jego stosunek do otaczającej, przede wszystkim społecznej rzeczywistości i mający własną specyficzną treść i budowę, szczególny przedmiot i motywy działalności oraz szczególny system działań – **wiele błędów, brak cech unikatowych, brak wyłączenia, brak jasnych terminów, werbalizm.**

Definicje operacyjne

- Definicje operacyjne – łączą poziom teoretyczny z poziomem empirycznym. Definiują co badać, precyzują sposób pomiaru.
- Definicja operacyjna ma charakter redukcyjny, jest definicją cząstkową w porównaniu z def. nominalną (nie oddaje ogólnego charakteru pojęcia).
- Należy zadbać o:
Stopień odpowiedności między definicjami nominalnymi i operacyjnymi (trafność). Definicje operacyjne powinny uwzględniać istotne dla badania elementy definicji pojęciowej (nominalnej).

Definicje

- **Def. nominalna** - Młodzież to **kategoria społeczna** osób **w wieku dojrzewania**, będących do pewnego momentu pod opieką **opiekuna prawnego**, najczęściej rodzica. Pod względem faz rozwoju człowieka przyjmuje się granice wiekowe dla młodzieży między 11 a 19 rokiem życia.

Def. operacyjna - Przez młodzież będę rozumiała uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

- **Def. operacyjna** - opis zmiennej (postawy, obiektu, zjawiska) zawierający wskaźniki i desygnaty, za pomocą których można empirycznie wykazać istnienie tej zmiennej, zmierzyć jej wartość, sklasyfikować itp.
- **Pojęcia powinny być zdefiniowane przez opisy obserwowalnych stanów rzeczy.**
- **Np. Przemocą** nazywam użycie siły fizycznej lub psychicznej przeciw innej osobie w celu wyrządzenia jej krzywdy.

Konceptualizacja i operacjonalizacja

- W toku konceptualizacji tworzymy szczególne, przydatne dla celów badawczych znaczenie pojęcia (uściśnione, udoskonalone abstrakcyjne pojęcia).
- Operacjonalizacja to „przedłużenie” konceptualizacji.
- Operacjonalizacja – tworzenie konkretnych procedur badawczych (operacji), które pozwolą przeprowadzić badanie, zaczyna się w fazie planowania badania i trwa aż do analizy danych.
- Określanie, uściślanie znaczenia pojęcia wymaga opisu wskaźników, używanych do pomiaru ustalonego pojęcia oraz często wyodrębnienia jego wymiarów.

Wskaźniki i wymiary

- **Wskaźnik** to znak obecności lub nieobecności badanego pojęcia w badanej rzeczywistości (np. wskaźnikiem religijności może być częstość uczestnictwa w praktykach religijnych).
- **Wymiary** – pogrupowane kategorie pojęcia (np. przyjaźń – emocje i działania, miłość – rodzicielska i romantyczna).
- Wskaźniki ustalamy dla wszystkich wyróżnionych wymiarów (np. agresja słowna – wyzwiska, agresja fizyczna – popychanie).

Operacjonalizacja

- Pojęcia abstrakcyjne są trudne do jednoznacznego zoperacjonalizowania (np. młodość, atrakcyjność).
- Wskaźniki nie są oczywiste (np. czy wskaźnikiem miłości jest zazdrość?)
- Proces konceptualizacji i operacjonalizacji opiera się często na wcześniejszych badaniach empirycznych, często tylko drobnych modyfikacjach, by ewolucyjnie rozwijać wiedzę.

Zmienne i wartości

- Procesy konceptualizacji i operacjonalizacji prowadzą do określenia zmiennych i tworzących je wartości (na poziomie pomiaru).
- Zmienna – logiczne zbiory wartości
- Wartość – cecha zmiennej
- Płeć – zmienna złożona np. z dwóch wartości – kobieta, mężczyzna
- Wartości zmiennej muszą być:
 - wyczerpujące np. obejmować ludzi o wszystkich zawodach czy ich grupach np. w badaniu dotyczącym związku zawodu z wysokością zarobków,
 - rozłączne np. Jeżeli mamy wartości: pracujący, bezrobotni – to musimy wiedzieć, gdzie zakwalifikujemy pracujących na czarno (albo stworzyć dodatkową kategorię/wartość zmiennej).

Zmienność

- Elementem operacjonalizacji jest określenie zmienności (rozstrzygamy o pewnych kategoriach).
- Zmienność określamy ze względu na cel badania i interesujący nas problem, także odpowiednio dobraną próbę badanych.

- Np. badamy związek wykształcenia z chodzeniem do teatru
 - wyodrębniamy poziomy wykształcenia np. 3 i zmienną dwuwartościową: chodzi – nie chodzi

Albo

- Interesują nas rodzaje wykształcenia, więcej poziomów i to jakie sztuki, teatry są wybierane przez określone kategorie wykształconych.

Zmienność

	Chodzi do teatru	Nie chodzi do teatru
Przynajmniej średnie		
Powyżej średniego		